

การศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานโครงการธนาคาร

โค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย

A Study on the Problems, Causes and Solution of the Royal Cattle Bank Project Management for Farmers in Nong Khai Province

สุระพงษ์ ศรีปิยะพันธ์¹ ชาตรี ศิริสวัสดิ์² เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร³ และรังสรรค์ สิงห์เลิศ⁴

Surapong Sripiyaphan,¹ Chattri Sirisawat,² Saowalak Kosolkiti-amporn³ and Rungsan Singhallert⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการธนาคารโค-กระบือ 236 คน กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ที่มีโครงการธนาคารโค-กระบือ 84 คน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีการสร้าง นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ และปริมาณวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร (ชคก.) ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย คือ เกษตรกรขายโค-กระบือของโครงการ ชคก. ก่อนกำหนดตามระบุในโครงการ ทะเบียนสัตว์ของโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ไม่เป็นปัจจุบัน และเกษตรกรขาดคุณสมบัติที่สมควรได้รับความช่วยเหลือจากโครงการ ชคก.

สาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย คือ โค-กระบือที่ทางราชการนำมาแจกจ่ายให้เกษตรกรส่วนใหญ่ มีขนาดเล็กมาก วยยังไม่เจริญพันธุ์ สุขภาพไม่แข็งแรงไม่เหมาะสมใช้ทำพันธุ์ เจ้าหน้าที่ของทางราชการขาดการติดตามประเมินผลพฤติกรรมการเลี้ยงดูสัตว์ และผลการคัดเลือกได้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ชคก. ไม่ดีพอ

แนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย คือ กรมปศุสัตว์ต้องไม่ควรนำโค-กระบือที่มีคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมสำหรับใช้ทำพันธุ์มอบให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

¹ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์) อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁴ ศษ.ด. (ประชากรศึกษา) อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คำสำคัญ โครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร โครงการตามพระราชดำริ

ABSTRACT

The purpose of this study was to analyze the problems, causes and solution of the royal cattle bank project management for farmers in Nong Khai province. The study was conducted using 3 groups of people: 236 farmers who participated in the cattle bank project, 84 village leaders who are the members of the cattle bank project and 20 officers whose work are relevant to the royal cattle bank project. The instrument used in the study consisted of a range of questionnaires, structured interview and unstructured interview. Descriptive and quantitative research was used to analyze the data.

The results were as follows:

According to the data, the problems were that the farmers who had participated in the royal cattle bank sold the cattle ahead of time setting up. Cattle record was currently invalid and most farmers lack of personal qualification to be assisted from the royal cattle bank project management. The causes of problem indicated that most cattle which the Department of Livestock Development provided for the farmers were under standard: too small, thin, young and poor health. The caretakers have not followed up the nurturing including the farmers who had selected to attend the project were not suitable. The solution of work performance of the project showed that cattle which were under standard should not be given to the farmers for being the parental generation.

Keywords : Cattle Bank Project Management for Farmers, the Royal Project

บทนำ

โครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้กรมปศุสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินจัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจนได้มีโอกาสมีโค-กระบือไว้ใช้แรงงานเป็นของตนเอง โดยการเช่าหรือเช่าซื้อหรือวิธีการอื่นใดในราคาที่ถูกลงกว่าส่วนราชการองค์กร หรือเอกชน ซึ่งได้ดำเนินการในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จังหวัดหนองคายได้นำโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ เข้ามาดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2525 โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการครั้งแรกจำนวน 13 ราย ปัจจุบันมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 2,362 ราย โดยแยกเป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคแม่พันธุ์ จำนวน 843 ราย เลี้ยงกระบือแม่พันธุ์ จำนวน 1,519 ราย แต่การดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ประสบปัญหาเรื่อยมาหลายด้าน ถึงแม้ว่า ในปี พ.ศ. 2544 ทางสำนักงานปศุสัตว์

จะได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย แล้วก็ตามแต่เมื่อเริ่มนำ โค-กระบือเข้ามาให้บริการยืมเพื่อการผลิตแก่เกษตรกรรายใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2549 ปัญหการขายสัตว์ที่ได้รับก่อนกำหนดโดยไม่ได้ความเห็นชอบจากราชการก็ยิ่งเกิดขึ้น และไม่มีกรรายงานให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรหากปล่อยไว้ไม่ทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้วอาจจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ได้เมื่อผู้วิจัยเข้ามาดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 7 ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย และได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2548 เป็นต้นมา

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพ การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดอย่างยั่งยืนและนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะในพื้นที่ที่มีการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย โดยแยกประเด็นการศึกษาไว้ ดังนี้
  - 2.1 ปัญหาการดำเนินงาน
  - 2.2 สาเหตุของปัญหา
  - 2.3 แนวทางแก้ไข จากปัญหาและสาเหตุที่ได้มาทำการระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางแก้ไขจากการจัดประชุมสัมมนาตัวแทนกลุ่มเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน และกลุ่มเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลพื้นฐานของโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ
2. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยการสังเกต การสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย

1.1 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย จำนวน 2,362 คน

1.2 ผู้นำหมู่บ้านได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและอาสาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน จำนวน 84 คน

1.3 เจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ข้าราชการและลูกจ้าง ที่ปฏิบัติงานใน 8 อำเภอ จำนวน 20 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มเกษตรกร จำนวน 8 อำเภอ 28 ตำบล รวม 236 คน

2.2 กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 8 อำเภอ 28 ตำบล รวม 84 คน

2.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ จำนวน 8 อำเภอ รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 340 คน

วิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาแบบสอบถามของ สัตย์ชัย หวังชูขอบ (2546 : 141-157) และแบบสอบถามของ ชาคริต เอี่ยมจันทร์ (2535 : 146-161) มีเนื้อหาและประเด็นการศึกษาใกล้เคียงกัน เป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือ

2. ร่างแบบสอบถามตามความมุ่งหมาย นิยามศัพท์ เฉพาะและประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ แล้วนำไปทดลอง สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ 2 คน ผู้นำหมู่บ้าน 4 คน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 8 คน และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม จนเสร็จเรียบร้อย

3. เสนอแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา และการใช้ภาษาในแบบสอบถาม

4. ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ เสนอแนะให้ถูกต้องสมบูรณ์

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย

ชุดที่ 2 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้นำหมู่บ้านได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. การบริหารส่วนตำบล รองนายก อบต. การบริหารส่วน ตำบล อาสาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน ที่มีโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ

ชุดที่ 3 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สำหรับ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ข้าราชการและลูกจ้างที่ปฏิบัติงานใน 8 อำเภอ ที่มีโครงการ ธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ

2. เทปบันทึกเสียง

3. กล้องถ่ายรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำความคุ้นเคยกับผู้นำชุมชน และเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตาม พระราชดำริ จังหวัดหนองคาย โดยการเดินสำรวจ และพบปะ พูดคุยกับเกษตรกรเพื่อทำความรู้จักเบื้องต้น

2. ผู้วิจัยจะดำเนินการส่งแบบสอบถามให้กลุ่ม เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน และกลุ่มเกษตรกรที่ เข้าร่วมโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตาม พระราชดำริ จังหวัดหนองคาย

3. รวบรวมแบบสอบถามแล้ววิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

4. ประชุมกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยกลุ่มเจ้าหน้าที่ ปศุสัตว์ กลุ่มผู้นำหมู่บ้านและกลุ่มเกษตรกรในแต่ละอำเภอ เพื่อหาข้อสรุปถึงปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขในการ ดำเนินการของโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตาม พระราชดำริ จังหวัดหนองคาย รวมทั้งสังเกตปรากฏการณ์ ต่างๆ

5. ประชุมสัมมนาตัวแทนกลุ่มระดับจังหวัด เพื่อหา ข้อสรุปปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขในการดำเนินการ ของโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราช ดำริ จังหวัดหนองคาย ที่แท้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของข้อมูล ที่ได้จากเครื่องมือทุกประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม แบบ สัมภาษณ์ และการสนทนาประชุมกลุ่ม

2. จำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ ประสงค์ และประเด็นที่ทำการวิจัย ข้อมูลในส่วนที่เป็นเชิงปริมาณใช้ สถิติร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 เกษตรกร เพศหญิง ร้อยละ 53.8 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 46.2 อายุ อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 38.1 และอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 33.9 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา ร้อยละ 79.2 และจบชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 17.4 รายได้ต่อเดือน ระหว่าง 1,001-3,000 บาท ร้อยละ 48.3 มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 33.1 อาชีพ ทำนา ร้อยละ 74.6 มีอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 13.6 พื้นที่ถือครอง ระหว่าง 1-10 ไร่ ร้อยละ 45.3 11-20 ไร่ ร้อยละ 29.7 จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน ร้อยละ 44.0 มีสมาชิกมากกว่า 4 คน ร้อยละ 35.2 จำนวนโค-กระบือที่เกษตรกรครอบครอง 1-2 ตัว ร้อยละ 35.6 มีโค-กระบือ 3-4 ตัว ร้อยละ 24.1 และไม่มีโค-กระบือในครอบครอง ร้อยละ 10.6 จำนวนการตรวจติดตามงาน 3 เดือนครั้ง ร้อยละ 28.4 2 เดือนครั้ง ร้อยละ 26.7 การใช้บริการรักษาสัตว์จากอาสาปศุสัตว์ ร้อยละ 65.2 คือ ใช้บริการจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ร้อยละ 19.9 ค่าใช้จ่ายในการรักษาสัตว์ เป็นเงิน 101-300 บาท ร้อยละ 59.4 และเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 100 บาท ร้อยละ 25.8

1.2 ผู้นำหมู่บ้าน เพศ เพศชาย ร้อยละ 92.9 และเพศหญิง ร้อยละ 7.1 อายุ อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 47.6 อายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 38.0 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา ร้อยละ 50.0 จบชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 48.8 สถานภาพครอบครัว สมรสแล้ว ร้อยละ 97.6 โสด ร้อยละ 2.4 ระยะเวลาการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง กับงานโครงการ ธคก. 1 ปี ร้อยละ 23.8 ระยะเวลาปฏิบัติงานมากกว่า 4 ปี ร้อยละ 22.6 ความคิดเห็นด้านความสำเร็จของโครงการ ธคก. ในหมู่บ้านประสบความสำเร็จ ร้อยละ 73.8 คิดว่าโครงการ ธคก. ในหมู่บ้านไม่ประสบความสำเร็จ คิดเป็น ร้อยละ 26.2 ความคิดเห็นด้านปัญหาในการดำเนินงานโครงการ ธคก. ในหมู่บ้านมีปัญหา ร้อยละ 70.2 และมีความคิดว่าโครงการ ธคก. ในหมู่บ้านไม่มีปัญหา ร้อยละ 29.8

1.3 เจ้าหน้าที่ เพศ เพศชาย ร้อยละ 90.0 และ

เพศหญิง ร้อยละ 10.0 อายุ ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 40.0 คือ มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 25.0 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 70.0 จบการศึกษาระดับ ปวช./ปวส ร้อยละ 20.0 สถานภาพสมรส ร้อยละ 90.0 โสด ร้อยละ 10.0 มีระยะเวลาการปฏิบัติราชการมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 55.0 1-5 ปี ร้อยละ 25.0 การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ธคก. มากกว่า 8 ปี ร้อยละ 50.0 1-2 ปี ร้อยละ 20.0 ความคิดเห็นด้านความสำเร็จ ร้อยละ 85.0 มีความคิดเห็นไม่ประสบความสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ 15.0 ความคิดเห็นด้านปัญหาในการดำเนินงาน ในอำเภอของตนมีปัญหา ร้อยละ 80.0 และมีความคิดเห็นว่ามีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 20.0

2. สภาพทั่วไปของโค-กระบือ ที่เกษตรกรได้รับและต้องการให้ทางราชการจัดหาแจกจ่ายให้เกษตรกร

2.1 เกษตรกร จำแนกตามชนิดสัตว์ที่เกษตรกรได้รับ คือ กระบือ ร้อยละ 66.1 และร้อยละได้รับโค ร้อยละ 33.9 โค-กระบืออายุระหว่าง 13 - 24 เดือน ร้อยละ 70.3 25-36 เดือน ร้อยละ 18.2 และร้อยละ 40.3 อายุระหว่าง 37-48 เดือน น้ำหนักสัตว์ที่มีน้ำหนัก 201-250 กิโลกรัม ร้อยละ 36.0 มีน้ำหนัก 151-200 กิโลกรัม ร้อยละ 24.6 มีน้ำหนัก 251-300 กิโลกรัม ร้อยละ 39.0 และที่มีน้ำหนักมากกว่า 300 กิโลกรัม ร้อยละ 32.2 ที่ยังไม่เจริญพันธุ์ คิดเป็น 54.2 เป็นสาว ร้อยละ 36.5 โค-กระบือที่มีสภาพผอม ร้อยละ 61.5 โค-กระบือที่มีสภาพสมบูรณ์ ร้อยละ 34.7 ราคาสัตว์ที่เกษตรกรได้รับ โค-กระบือที่มีราคาประมาณ 5,000 บาท ร้อยละ 48.7 ราคา 6,000 บาท ร้อยละ 21.2 ราคา 9,000 บาท ร้อยละ 16.1 มีราคา 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 62.3 สภาพสัตว์ที่เกษตรกรต้องการได้รับโค-กระบือที่ตั้งท้อง ร้อยละ 45.8 จำนวนโค-กระบือที่เกษตรกร ต้องการ ได้รับโค-กระบือ จำนวน 2 ตัว ร้อยละ 56.4 จำนวน 5 ตัว ร้อยละ 15.7

2.2 ผู้นำหมู่บ้าน ตามอายุโค-กระบือที่เกษตรกรได้รับ ที่มีอายุระหว่าง 13-24 เดือน ร้อยละ 57.1 อายุระหว่าง 25-36 เดือน ร้อยละ 28.6 อายุระหว่าง 13-24 เดือน ร้อยละ 20.2 น้ำหนักสัตว์ที่เกษตรกรได้รับ มีน้ำหนัก 101-150 กิโลกรัม ร้อยละ 29.8 มีน้ำหนักมากกว่า 200 กิโลกรัม ร้อยละ 25.0 ที่มีน้ำหนัก 251-300 กิโลกรัม ร้อยละ 26.2 และมีน้ำหนักมากกว่า 300 กิโลกรัม ร้อยละ 31.0 สภาพสัตว์ที่เกษตรกรได้รับโค-กระบือเป็นสาว ร้อยละ 46.4 โค-กระบือยังไม่เจริญพันธุ์ ร้อยละ 38.1 สุขภาพสัตว์ที่เกษตรกรได้รับ มีสภาพผอม ร้อยละ 58.3 สภาพสมบูรณ์ ร้อยละ 41.7 ราคาสัตว์ที่เกษตรกรได้รับ มีราคาประมาณ 5,000 บาท ร้อยละ 23.8 ราคา 7,000 บาท ร้อยละ 21.4 ที่มีราคา 9,000 บาท และ 8,000 บาท ร้อยละ 9.5 ที่มีราคา 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 72.6 ความต้องการได้รับโค คิดเป็นร้อยละ 57.1 ต้องการได้รับกระบือ ร้อยละ 42.9 จำแนกตามสภาพสัตว์ที่เกษตรกร ต้องการได้รับโค-กระบือที่ตั้งท้อง ร้อยละ 65.4 รองลงมาต้องการได้รับโค-กระบือที่มีลูกติด ร้อยละ 17.9 จำนวนโค-กระบือที่เกษตรกรต้องการได้รับโค-กระบือ 2 ตัว ร้อยละ 58.3 ต้องการโค-กระบือ 5 ตัว ร้อยละ 15.5

2.3 เจ้าหน้าที่ สภาพทั่วไปของโค-กระบือ มีสภาพโดยรวมพอใช้ ร้อยละ 80.0 ที่มีสภาพดี คิดเป็นร้อยละ 20.0 อายุโค-กระบือที่เกษตรกรได้รับเป็นโค-กระบือ มีอายุระหว่าง 13-24 เดือน ร้อยละ 85.0 มีอายุระหว่าง 25-36 เดือน ร้อยละ 15.0 และร้อยละ 65.0 ที่มีอายุระหว่าง 37-48 เดือน น้ำหนักสัตว์ที่เกษตรกรได้รับโค-กระบือ ที่มีน้ำหนัก 101-150 กิโลกรัม ร้อยละ 50.0 มีน้ำหนัก 151-200 กิโลกรัม ร้อยละ 25.0 มีน้ำหนัก 251-300 กิโลกรัม ร้อยละ 35.0 มีน้ำหนักมากกว่า 300 กิโลกรัม ร้อยละ 65.0 สภาพสัตว์ที่เกษตรกรได้รับโค-กระบือยังไม่เจริญพันธุ์ ร้อยละ 60 และโค-กระบือที่เป็นสาว ร้อยละ 40.0 สุขภาพสัตว์ที่เกษตรกรได้รับโค-กระบือที่มีสภาพผอม ร้อยละ 70 มีสภาพสมบูรณ์ ร้อยละ 30.0 ราคาสัตว์ที่เกษตรกรได้รับโค-กระบือ ราคาประมาณ 5,000 บาท ร้อยละ 40.0 มีราคา 6,000 บาท

ร้อยละ 35.0 มีราคา 9,000 บาท ร้อยละ 15.0 มีราคา 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 85.0 ความต้องการได้รับโค คิดเป็นร้อยละ 60.0 รับกระบือ ร้อยละ 40.0 สภาพสัตว์ที่เกษตรกรต้องการได้รับโค-กระบือที่ตั้งท้อง ร้อยละ 60.0 จำนวนโค-กระบือที่เกษตรกรต้องการได้รับโค-กระบือ 2 ตัว ร้อยละ 60.0 รองลงมาต้องการโค-กระบือ 3 ตัว จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.0

3. ปัญหาการดำเนินงานโครงการ ชค. จังหวัดหนองคาย จากประชากรทั้ง 3 กลุ่ม คือ

3.1 เกษตรกรขายโค-กระบือของโครงการ ชค. ไปก่อนกำหนด

3.2 ทะเบียนสัตว์ของโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริจังหวัดหนองคาย ไม่เป็นปัจจุบัน

3.3 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ชค. ขาดคุณสมบัติตามระเบียบของโครงการ

4. สาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการ ชค. จังหวัดหนองคาย

4.1 สัตว์ที่ทางราชการนำมาแจกจ่ายให้เกษตรกร มีขนาดเล็กมาก รวยยังไม่เจริญพันธุ์ ไม่เหมาะใช้ทำพันธุ์ เป็นการสร้างภาระให้กับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก

4.2 เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามงานโครงการ ชค.

4.3 อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ

5. แนวทางแก้ไขการดำเนินงานโครงการ ชค. จังหวัดหนองคาย

5.1 กรมปศุสัตว์ต้องไม่นำโค-กระบือที่มีลักษณะไม่เหมาะสม ที่จะใช้ทำพันธุ์มาให้เกษตรกรในโครงการ ชค. โดยเด็ดขาด

5.2 เจ้าหน้าที่จะต้องออกติดตามตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ ชค. ในพื้นที่ ที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน

5.3 การคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องทำการคัดเลือกให้ได้เกษตรกรที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการและมีคุณสมบัติอย่างแท้จริง

5.4 กรมปศุสัตว์ต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานในโครงการ ธคก. โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการออกติดตามงาน

5.5 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคายจะต้องให้ความสำคัญกับโครงการ ธคก. โดยจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับจำนวนสัตว์ของโครงการ ธคก. ในแต่ละพื้นที่

5.6 ให้ทางราชการสนับสนุนเวชภัณฑ์ที่จำเป็นและเมล็ดพันธุ์หญ้า แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ธคก.

6. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะการดำเนินงานโครงการ ธคก. จังหวัดหนองคาย

6.1 กรมปศุสัตว์ต้องไม่นำโค-กระบือที่มีลักษณะไม่เหมาะสมที่จะใช้ทำพันธุ์มาให้เกษตรกรในโครงการ ธคก. โดยเด็ดขาด

6.2 เจ้าหน้าที่จะต้องออกติดตามตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ ธคก. ในพื้นที่ ที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน

6.3 แก่ไขระบียบโครงการ ธคก. ในกรณีที่ระบุการให้บริการสัตว์รายละ 1 ตัว เป็นจำนวนที่มากกว่า

6.4 กรมปศุสัตว์ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานในโครงการ ธคก. โดยเฉพาะแยกจากงบปกติเหมือนกับแผนงานโครงการอื่นๆ

6.5 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนให้อาสา ปศุสัตว์ช่วยติดตามและรายงานความเคลื่อนไหวของโครงการ ธคก. ในหมู่บ้านของตน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาปัญหา การดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย จากผลการศึกษาพบว่า

1.1 เกษตรกรจำนวนมากได้ขายโค-กระบือของโครงการ ธคก. ก่อนครบกำหนดตามระยะเวลาของระเบียบโครงการ ธคก. โดยมีสาเหตุมาจากสัตว์ที่ได้รับมีขนาดเล็กมาก ไม่เหมาะสมที่จะใช้ทำพันธุ์ ต้องใช้เวลาในการเลี้ยงดูมากกว่าปกติและเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย เมื่อได้รับการรักษาหายแล้วสภาพร่างกายยังทรุดโทรม เกษตรกรจึงจำเป็นต้องขายสัตว์ออกไป เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายไปมากกว่านี้

ข้อเสนอแนะในกรณีนี้ คือทางราชการต้องไม่นำโค-กระบือ ที่มีลักษณะที่ไม่เหมาะสมสำหรับการขยายพันธุ์ ทั้งด้านอายุ ขนาด ราคา สภาพร่างกาย ไปแจกจ่ายให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบต้นทางจะต้องตรวจเช็คสัตว์ที่จะทำการส่งมอบให้เกษตรกรก่อนว่าได้ขนาดถูกต้องตามหลักวิชาการหรือไม่ถึงจะส่งมอบให้เกษตรกรปลายทาง

1.2 ทะเบียนสัตว์ไม่เป็นปัจจุบัน โดยมีสาเหตุมาจาก เจ้าหน้าที่ไม่ได้ออกติดตามงานโครงการ ธคก. อย่างต่อเนื่อง ขาดการรายงานลูกเกิด การตายของสัตว์ การรายงานเพื่อขออนุมัติจำหน่ายสัตว์ตามระเบียบออกจากบัญชีบางอำเภอมีอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่น้อยแต่มีสัตว์ของโครงการ ธคก. จำนวนมาก จึงไม่สามารถออกตรวจติดตามอย่างต่อเนื่องได้

ข้อเสนอแนะ ทางราชการควรจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับจำนวนสัตว์ของโครงการ ธคก. ในแต่ละอำเภอให้เหมาะสมและจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ ธคก. เป็นการเฉพาะ ชัดเจนจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ธคก. จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้ที่สัมผัสพบปะในการช่วยประสานงานการติดตามตลอดจนการรักษา พยาบาลสัตว์เบื้องต้นให้กับโค-กระบือของเกษตรกรคืออาสาปศุสัตว์ ดังนั้นหากทางราชการจัดหาค่าตอบแทนแก่ออาสาปศุสัตว์ให้เป็นผู้ติดตาม รายงานความเคลื่อนไหวในด้านต่างๆ ของการดำเนินงานตามโครงการ ธคก. ระดับเบื้องต้นแล้วจะเป็นประโยชน์มากและจะสามารถแก้ปัญหาในการดำเนินงานโครงการ ธคก. ได้

1.3 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ธคก. ขาดคุณสมบัติตามคุณสมบัติของเกษตรกรที่สมควรได้รับความช่วยเหลือจากโครงการ ธคก. ตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยเกษตรกรต้องมีความเหมาะสมและสามารถที่จะเลี้ยงดูโคหรือกระบือได้ เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ธคก. ไม่มีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการเลี้ยงโค-กระบือ แต่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการ ทำให้การเลี้ยงสัตว์ประสบความล้มเหลวสาเหตุเกิดจากการคัดเลือกเกษตรกรไม่ดีพอ ความเกรงใจของผู้นำหมู่บ้าน การเป็นญาติพี่น้อง และมีการเมืองเข้ามาแทรก

แนวทางแก้ไข คณะกรรมการคัดเลือกเกษตรกรจะต้องให้ความสำคัญในการคัดเลือกเกษตรกรที่ยึดแบบความจำนงขอเข้าร่วมโครงการ ธคก. ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ ธคก. อย่างแท้จริง ซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วย ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการอำเภอเป็นผู้รับรองรายได้ และคณะกรรมการจากสำนักงานปศุสัตว์จำนวน 3 คนเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบและคัดเลือกเกษตรกรที่แจ้งความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการและมีคุณสมบัติครบ

1.4 จำนวนสัตว์ที่ทางราชการนำไปแจกจ่ายให้เกษตรกรรายละ 1 ตัวเป็นจำนวนที่ไม่เหมาะสม สาเหตุเนื่องจากระเบียบของโครงการ ธคก. ระบุว่าจำนวนสัตว์ที่ให้บริการเกษตรกรยึดเพื่อการผลิต รายละ 1 ตัว ซึ่งการมีสัตว์เพียงตัวเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้สำหรับเกษตรกรที่ต้องการประกอบอาชีพด้านการเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียวและระยะเวลาในการเลี้ยงดูโค-กระบือ จำนวน 1 ตัว กับโค-กระบือ 3-5 ตัว ก็ใช้เวลา ค่าใช้จ่าย และคนดูแลจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ ทางราชการควรที่จะแก้ไขปรับโครงการ ธคก. ที่จำกัดการให้บริการสัตว์เลี้ยงแก่เกษตรกรรายละ 1 ตัวเป็นจำนวนที่มากกว่านั้น

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงาน โครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไป

1.1 เกษตรกร เพศหญิง ร้อยละ 53.8 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 38.1 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 79.2 มีรายได้ต่อเดือน 1,001-3,000 บาท ร้อยละ 48.3 อาชีพหลักทำนา ร้อยละ 74.6 มีพื้นที่ถือครอง 1- 10 ไร่ ร้อยละ 45.3 มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน ร้อยละ 44.0 มีโค-กระบือในครอบครอง 1-2 ตัว ร้อยละ 35.6 เจ้าหน้าที่ได้ออกมาตรวจติดตามงาน 3 เดือนต่อครั้ง ร้อยละ 28.4 เมื่อโค-กระบือ ของโครงการ ธคก. ป่วยได้รับการรักษาจากอาสาปศุสัตว์ ร้อยละ 65.2 โดยเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา 101-300 บาท ร้อยละ 59.4

1.2 ผู้นำหมู่บ้าน เพศชาย ร้อยละ 92.9 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 47.6การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 50.0 สถานภาพของครอบครัวสมรสแล้ว ร้อยละ 97.6 ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องมานาน 1 ปี ร้อยละ 23.8 มีความคิดว่าการดำเนินงานโครงการ ธคก. ในหมู่บ้านของตนประสบผลสำเร็จ ร้อยละ 73.8 และคิดว่าการดำเนินงานโครงการ ธคก. ในหมู่บ้านมีปัญหา ร้อยละ 70.2

1.3 เจ้าหน้าที่ เพศชาย ร้อยละ 90.0 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 40.0 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 70.0 สถานภาพของครอบครัวสมรสแล้ว ร้อยละ 90.0 รับราชการมานานกว่า 20 ปี ร้อยละ 55.0 ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการโครงการ ธคก. นานกว่า 8 ปี ร้อยละ 50.0 มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานโครงการ ธคก. ในอำเภอของตนประสบผลสำเร็จ ร้อยละ 85.0 และคิดเห็นว่าการดำเนินงานโครงการ ธคก. ในอำเภอของตนมีปัญหา ร้อยละ 80.0

2. สภาพทั่วไปของโค-กระบือที่เกษตรกรได้รับและต้องการให้ทางราชการจัดหาให้

2.1 เกษตรกร กลุ่มตัวอย่างได้รับกระบือ ร้อยละ 66.1 สัตว์ มีอายุ 13-24 เดือน ร้อยละ 70.3 สัตว์ที่ได้รับมีน้ำหนัก 201-250 กิโลกรัม ร้อยละ 36.0 สัตว์ที่ได้รับยังไม่เจริญพันธุ์ ร้อยละ 54.2 สัตว์มีสภาพผอม ร้อยละ 61.5 สัตว์มีราคาประมาณ 5,000 บาท ร้อยละ 48.7 โดยเกษตรกรต้องการให้ทางราชการจัดหากระบือมาให้ ร้อยละ 61.4 สัตว์ควรมีอายุ 25-36 เดือน ร้อยละ 40.3 สัตว์ควรมีน้ำหนัก 251-300 กิโลกรัม ร้อยละ 39.0 สัตว์ควรตั้งท้อง ร้อยละ 45.8 สัตว์ควรมีราคาตัวละ 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 62.3 และต้องการได้รับสัตว์รายละ 2 ตัว ร้อยละ 56.4

2.2 ผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างได้รับโค-กระบือ มีอายุ 13-24 เดือน ร้อยละ 57.1 สัตว์ที่ได้รับมีน้ำหนัก 101-150 กิโลกรัม ร้อยละ 29.8 สัตว์ที่ได้รับเป็นสาว ร้อยละ 46.4 สัตว์มีสภาพผอม ร้อยละ 58.3 สัตว์มีราคาประมาณ 5,000 บาท ร้อยละ 23.8 โดยผู้นำหมู่บ้านต้องการให้ทางราชการจัดหาโคมาให้เกษตรกร ร้อยละ 57.1 สัตว์ควรมีอายุ 25-36 เดือน ร้อยละ 48.8 สัตว์ควรมีน้ำหนักมากกว่า 300 กิโลกรัม ร้อยละ 31.0 สัตว์ควรตั้งท้อง ร้อยละ 65.4 สัตว์ควรมีราคาตัวละ 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 72.6 และต้องการให้เกษตรกรได้รับสัตว์รายละ 2 ตัว ร้อยละ 58.3

2.3 เจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเกษตรกรได้รับโค-กระบือมีลักษณะทั่วไปพอใช้ได้ ร้อยละ 80.0 สัตว์มีอายุ 13-24 เดือน ร้อยละ 85.0 สัตว์ที่ได้รับมีน้ำหนัก 101-150 กิโลกรัม ร้อยละ 50.0 สัตว์ที่ได้รับยังไม่เจริญพันธุ์ ร้อยละ 60.0 สัตว์มีสภาพผอม ร้อยละ 70.0 สัตว์มีราคาประมาณ 5,000 บาท ร้อยละ 40.0 โดยต้องการให้ทางราชการจัดหาโคมาให้เกษตรกร ร้อยละ 60.0 สัตว์ควรมีอายุ 25-36 เดือน ร้อยละ 65.0 สัตว์ควรมีน้ำหนักมากกว่า 300 กิโลกรัม ร้อยละ 65.0 สัตว์ควร ตั้งท้อง ร้อยละ 60.0 สัตว์ควรมีราคาตัวละ 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 85.0 และที่ต้องการให้เกษตรกรได้รับสัตว์รายละ 2 ตัว ร้อยละ 60.0

3. ปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย จากประชากรทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ พบว่า

3.1 เกษตรกรชายโค-กระบือของโครงการ ชดก. ไปก่อนกำหนด

3.2 ทะเบียนสัตว์ของโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ไม่เป็นปัจจุบัน

3.3 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ชดก. ขาดคุณสมบัติตามระเบียบของโครงการ

4. สาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

4.1 สัตว์ที่ทางราชการนำมาแจกจ่ายให้เกษตรกรมีขนาดเล็กมาก วยยังไม่เจริญพันธุ์ ไม่เหมาะใช้ทำพันธุ์ เป็นการสร้างภาระให้กับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก

4.2 เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามงานโครงการ ชดก. และมีอัตราค่าส่งไม่เพียงพอ

4.3 การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ชดก. ไม่ดีพอ

5. แนวทางแก้ไขการดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

5.1 กรมปศุสัตว์ต้องไม่นำโค-กระบือที่มีลักษณะไม่เหมาะสมที่จะใช้ทำพันธุ์มาให้เกษตรกรในโครงการ ชดก. โดยเด็ดขาด

5.2 เจ้าหน้าที่จะต้องออกติดตามตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ ชดก. ในพื้นที่ รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน

5.3 การคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องทำการคัดเลือกให้ได้เกษตรกรที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการและมีคุณสมบัติอย่างแท้จริง

5.4 กรมปศุสัตว์ต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานในโครงการ ชคก. โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการออกติดตามงาน

5.5 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคายจะต้องให้ความสำคัญกับโครงการ ชคก. โดยจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับจำนวนสัตว์ของโครงการ ชคก. ในแต่ละพื้นที่

5.6 ให้ทางราชการสนับสนุนเวชภัณฑ์ที่จำเป็นและเมล็ดพันธุ์หญ้า แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ชคก.

6. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การดำเนินงานโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

6.1 กรมปศุสัตว์ต้องไม่นำโค-กระบือที่มีลักษณะไม่เหมาะสมที่จะใช้ทำพันธุ์มาให้เกษตรกรในโครงการ ชคก. โดยเด็ดขาด

6.2 เจ้าหน้าที่จะต้องออกติดตามตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ ชคก. ในพื้นที่ที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน

6.3 แก่ไขระเบียบโครงการ ชคก. ในกรณีที่ระบุการให้บริการสัตว์รายละเอียด 1 ตัว เป็นจำนวนที่มากกว่า

6.4 กรมปศุสัตว์ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานในโครงการ ชคก. โดยเฉพาะ เหมือนกับแผนงานโครงการอื่นๆ ของกรมปศุสัตว์

6.5 ขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนให้อาสาปศุสัตว์ช่วยติดตามและรายงานความเคลื่อนไหวของโครงการ ชคก. ในหมู่บ้านของตน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้หรือจ้างเจ้าหน้าที่ในการดูแลสัตว์ของโครงการ ชคก. ว่าจำนวนสัตว์เท่าไรถึงจะเหมาะสมกับเจ้าหน้าที่ 1 คน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยว่าการให้ค่าตอบแทนอาสาปศุสัตว์เพื่อช่วยในการติดตาม รายงานผลการดำเนินงานโครงการ ชคก. สามารถช่วยให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จมากขึ้นเพียงใด

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือและชี้แนะ เป็นอย่างดี จากท่านอาจารย์ ดร. ชาตรี ศิริสวัสดิ์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร. รังสรรค์ สิงห์เลิศ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โภคสถิตติ-อัมพร กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ชาคริต เอี่ยมจันทร์. (2535). **ผลของโครงการธนาคารโค-กระบือตามแผนพัฒนาชนบทยากจนต่อเกษตรกรที่ได้รับบริการในจังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

สัญญา หวังชูชอบ. (2546). **การมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการธนาคาร โค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์**. รายงานศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.